

Vydává Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze ve spolupráci s Českou národní bankou a Ministerstvem financí ČR ve vydavatelství **Economia, a. s., Praha**

© Fakulta sociálních věd UK Praha

Adresa redakce: Vinohradská 49
120 74 Praha 2

tel.: (02) 22 25 00 36 nebo: (02) 215 93 171

fax: (02) 22 25 04 62

e-mail: red.fau@iol.cz

http://web.iol.cz/fau

Šéfredaktor: Doc. Ing. Zdeněk Tůma, CSc.

Výkonná redaktorka: Mgr. Renata Nováková

Publishers: Faculty of Social Sciences, Charles University, Prague, in Cooperation with the Czech National Bank and the Ministry of Finance of the CR in Publishing House Economia, Prague

© Faculty of Social Sciences, Charles University, Prague

Editor's Office: Vinohradská 49
120 74 Prague 2
Czech Republic

Editor in Chief: Zdeněk Tůma

OBSAH

Petr DVOŘÁK: Bankovníctví na prahu nového tisíciletí	305
Jiří KUNERT: České bankovníctví – určitě ne v roce nula	307
Jarmila MUSILOVÁ – Ivan BABOUČEK: Banky v ČR z pohledu regulátora	315
Zbyněk SOKOLOVSKÝ: Trendy v bankovníctví	323
Petr MUSÍLEK: Postavení investičního bankovníctví ve finančním systému	335
Martin NEJEDLÝ: Srovnání hospodaření nejvýznamnějších českých, maďarských a polských bank	352
Kateřina KAŠOVÁ: Srovnání bankovního sektoru v ČR a Rakousku ve 2. pol. 90. let	367
Informace pro čtenáře	388

CONTENTS

Petr DVOŘÁK: Banking Entering the New Millenium	305
Jiří KUNERT: Czech Banking – Certainly Not in Year Zero	307
Jarmila MUSILOVÁ – Ivan BABOUČEK: The Czech Banking Sector – The Regulator's Perspective	315
Zbyněk SOKOLOVSKÝ: New Trends in Banking	323
Petr MUSÍLEK: The Position of Investment Banking in the Czech Financial System	335
Martin NEJEDLÝ: Comparison of Major Czech, Polish und Hungarian Banks ..	352
Kateřina KAŠOVÁ: Comparing the Czech and Austrian Banks	367

*Autorská práva vykonává vydavatel (viz § 4 zák. č. 35/1965 Sb. ve znění změn a doplňků). Užití částí nebo celku publikovaných textů – vč. publikovaných zpracovaných znění judikátů –, rozmnožování a šíření jakýmkoli způsobem (zejména mechanickým nebo elektronickým) bez výslovného svolení vydavatele je **zakázáno**.*

Ediční kruh: Doc. Ing. Aleš Bulíř, MSc., CSc., Ing. Petr Dvořák, Ing. Věra Kameníčková, CSc., Ing. Evžen Kočenda, PhD., Prof. Ing. Michal Mejstřík, CSc., Doc. Ing. Karel Půlpán, CSc., Ing. Ondřej Schneider, PhD. (zástupce předsedy), Ing. Miroslav Singer, PhD., Mgr. Kateřina Šmidková, MA, Doc. Ing. Zdeněk Tůma, CSc. (předseda), Doc. Ing. Miloslav Vošvrda, CSc.

Redakční rada: Doc. Ing. Aleš Bulíř, MSc., CSc., PhD. Zdeněk Drábek, Ing. Petr Dvořák, Gabriel Eichler, Ing. Michaela Erbenová, PhD., Ing. Milena Horčicová, CSc., Ing. Miroslav Hrnčář, DrSc., Prof. Ing. Kamil Janáček, CSc., Ing. Tomáš Ježek, CSc., Ing. Jiří Jonáš, Ing. Jan Klacek, CSc., Ing. Ivan Kočárník, CSc. (předseda), Ing. Jiří Kunert, Ing. Pavel Kysilka, CSc., Prof. Ing. Michal Mejstřík, CSc., Ing. Jan Mládek, CSc., Prof. Ing. Lubomír Mlčoch, CSc., Ing. Jiří Pospíšil, Doc. Ing. Zbyněk Revenda, CSc., Ing. Pavel Štěpánek, CSc., Doc. Ing. Zdeněk Tůma, CSc., Doc. Ing. František Turnovec, CSc., Prof. Dr. František Vencovský, Prof. Ing. Karol Vlachynský, CSc.

Bankovníctví na prahu nového tisíciletí

Málokterá oblast ekonomiky prodělala v posledních letech tak výrazné změny jako bankovníctví. Platí to o vývoji bankovníctví jak ve vyspělých zemích, tak v zemích procházejících transformací ekonomiky, včetně České republiky. Globalizace finančních trhů, zavedení jednotné evropské měny, rozsáhlá elektronizace – to jsou jen některé výzvy, na které dnes banky musejí – pokud chtějí obstát před stále se prohlubující konkurencí – pohotově reagovat.

České bankovníctví prošlo od roku 1990 řadou dynamických změn. Z jednostupňového bankovního systému poplatného systému centrálně plánované ekonomiky byl vytvořen systém založený na dvoustupňovém principu s nezávislou centrální bankou a sítí komerčních bank. Podstatným způsobem se rozšířila a zkvalitnila nabídka bankovních produktů, rozrostla se pobočková síť bank, zásadních změn doznal systém řízení v bankách, regulace bank se přiblížila principům uplatňovaným ve vyspělých zemích atd.

Rozvoj českého bankovníctví po roce 1990 však není spojen jen se samými úspěchy, ale je doprovázen i řadou problémů. Za základní problém lze považovat nízkou kvalitu úvěrového portfolia; ta byla jednou z hlavních příčin pádu řady malých a středních bank, v minulém roce se otevřeně projevila i v našich největších bankách. Naše banky stále pokulhávají i v dalších oblastech, jako je např. celková efektivnost, rychlost zavádění nových produktů, systém řízení rizik apod. Řada z těchto problémů je objektivním důsledkem transformace ekonomiky a její nízké výkonnosti, v řadě případů se však jednalo o chyby pramenící z nedostatečné znalosti moderní bankovní teorie i praxe.

Vědom si významu bankovníctví v tržní ekonomice, rozhodl se ediční kruh časopisu Finance a úvěr věnovat této problematice monotematické číslo, číslo, které se vám nyní dostává do rukou. Jednotlivé příspěvky prezentují různé pohledy na naše i zahraniční bankovníctví a snaží se tak do určité míry přispět k formování moderního českého bankovního systému v souladu se zahraničními trendy.

První příspěvek, stať Jiřího Kunerta, nabízí pohled na vývoj českého bankovníctví po roce 1990 od zkušeného bankéře, který stojí již řadu let v čele naší nejstarší banky a v poslední době i v čele Bankovní asociace. V příspěvku jsou analyzovány základní faktory determinující utváření našeho bankovního systému. Autor zaujímá fundované stanovisko nejen k řadě chyb, k nimž v minulých letech došlo, ale hledá odpověď i na některé aktuální otázky, které je třeba teprve řešit.

Druhý příspěvek nabízí na vývoj bankovníctví u nás po r. 1990 jiný pohled – pracovníci ČNB Jarmila Musilová a Ivan Babouček v něm podávají pře-

hled hlavních problémů, se kterými se bankovní systém potýkal, zejména přehled opatření, která byla provedena na ozdravení tohoto systému, včetně kroků vedoucích k zprůsnění bankovní regulace.

Článek Zbyňka Sokolovského se naopak zaměřuje na trendy v evropském a světovém bankovníctví. Ukazuje rozsáhlé změny, ke kterým v bankách a v bankovníctví ve vyspělých zemích v současné době dochází, naznačuje i trendy očekávané v budoucnosti. Je zřejmé, že těmto trendům se budou muset rychle přizpůsobovat i naše banky, pokud budou chtít ve stále se zostřující konkurenci na globalizujícím se bankovním trhu obstát.

Petr Musílek ve svém příspěvku diskutuje problém vzájemného vztahu mezi komerčním a investičním bankovníctvím. S tímto problémem se finanční teorie i praxe potýkají minimálně od dob velké hospodářské krize. V reakci na tuto krizi a vlnu bankrotů bank, ke kterým v USA v jejím důsledku došlo, byl totiž přijat Glassův-Steagallův zákon, který striktně oddělil komerční a investiční bankovníctví. V centru pozornosti autora nejsou ovšem otázky historické, ale aktuální trendy světové a evropské, které se ve vzájemném vztahu těchto dvou segmentů bankovníctví objevují. Článek nabízí i řadu myšlenek inspirativních pro formování podoby našeho bankovního systému. V dnešní době totiž již řešením některých problémů bankovního systému jednoduché striktní oddělení komerčního a investičního bankovníctví není – i když tento názor např. v diskuzích probíhajících v souvislosti s novelami bankovního zákona v loňském roce zazníval často.

Poslední dva příspěvky jsou zaměřeny na komparaci vybraných českých bank s bankami v zahraničí. Martin Nejedlý porovnává české banky s bankami polskými a maďarskými, Kateřina Kašová si ke svému srovnání vybrala našeho jižního souseda – Rakousko. Závěry obou studií ukazují, že naše banky za výsledky, kterých dosahují banky zahraniční, pokulhávají. Že to platí ve vztahu k rakouským bankám (byť v západoevropském srovnání tyto banky nepatří ke špičkovým), asi příliš nepřekvapí; příliš povzbudivé však nevyznívá ani srovnání s bankami v transformujících se ekonomikách středoevropského regionu.

O tom, že zdravý bankovní sektor je jednou ze základních podmínek ekonomického rozvoje, dnes již pochybuje málokdo. Jak by však měl bankovní systém cílově vypadat a jakými cestami by tohoto stavu mělo být dosaženo, na to se již názory velmi různí. Bez důkladné znalosti aktuálních zahraničních trendů i současné situace u nás v kontextu minulého vývoje a bez komparace se zahraničím však lze kroky, které by vedly k rychlému zlepšení současného neradostného stavu, činit jen stěží. Příspěvky v tomto čísle časopisu Finance a úvěr by měly napomoci tomu, aby čtenáři tuto znalost postupně získávali.

Petr Dvořák